

ДЕРЖАВА ЯК ІНСТИТУТ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ СУСПІЛЬСТВА

Дахно В., студентка гр. Юм-82

Держава, як продукт суспільного розвитку, є складним соціальним явищем, тісно пов'язаним і багато у чому залежним від економічного, політичного і культурного розвитку суспільства. Держава – це знаряддя, інструмент політичної влади. У суспільстві діють політичні партії, союзи, релігійні організації тощо. Держава, займаючи особливе місце, має характерні ознаки, що відрізняють її від інших політичних інститутів влади. Вона виникає на певному етапі розвитку людського суспільства і зберігається до цього часу. Держава на історичному шляху свого розвитку є особливою організацією і силою, яку жодна інша політична організація не здатна замінити. Питання про поняття і сутність держави завжди було і залишається в центрі уваги філософів і юристів усіх країн і народів. Неоднозначним є і відношення до цього явища — від захопливо позитивного до відверто негативного. Держава є інститутом політичної системи суспільства. Вона концентрує у собі владні відносини, які торкаються інтересів і потреб усіх членів суспільства. Сучасних наукових досліджень сутності держави практично немає. Автори, які у своїх роботах торкаються проблем сутності держави, роблять це лише в межах навчальних посібників із теорії держави та права. Серед них слід назвати російських теоретиків М.Н. Марченка, В.В. Лазарева, С.С. Алексеева, Л.С. Мамута, В.С. Нерсисянца. Серед українських науковців - О.Ф. Скакун.

Особливо слід виокремити праці Л. Гумпловича й Г.Ф. Шершепевича, які хоч безпосередньо й не досліджували проблему сутності держави, однак окреслили методологічні основи наукових пошуків цієї категорії.

За словами відомого російського теоретика права Г.Ф. Шершепевича, державу можна розглядати з погляду історичної дійсності та ідеальної оцінки. Насправді, з одного боку, в аспекті історичної дійсності ми аналізуємо державу як історичне явище з характерними лише для неї передумовами виникнення, умовами розвитку й традиціями. Шляхом ідеальної оцінки ми намагаємось уявити, якою має бути держава без урахування того, яка держава вже є. Підтвердженням цієї тези є думка Л. Гумпловича, який зауважив, що у визначенні держави “відображають не те, що є держава в дійсності, а те, якою вона має бути із суб'єктивного боку, за бажаннями та ідеалами кожного окремого державознавця, політика чи філософа”.

І. Кант вважав, що держава — це об'єднання людей, підвладних правовим законам. Г. Гегель писав про державу як про “плин бога у світі”. З часом характеристики держави поглиблюються, стають ширшими і точнішими.

Держава – це організація політичної влади домінуючої системи населення у соціально-неоднорідному суспільстві, яка забезпечує цілісність і безпеку суспільства, здійснює управління загальносуспільними справами.

Відомий російський юрист М. Коркунов вважає, що держава — це громадянський союз, де вчиняється примус над вільними людьми. Близьким є визначення держави російського юрист В. Хвостова : держава – це одна з форм людського спілкування, один з видів громадянських союзів ; держава – це союз вільних людей, що живуть на певній території і підкоряються примусовій і самостійній владі. Своє визначення запропонував Б. Кістяківський: держава є правовою організацією народу, що володіє у всій повноті своєю владою, самостійною й первинною, тобто ні від кого незалежною, владною. У цьому визначенні є деякі засади народного суверенітету, думки про правову державу, що для того часу було прогресивним кроком у розумінні держави.

Справді, держава, вдаючись до смертної кари, здійснює те, від чого кров холодне в людських жилах: вона планомірно й методично вчиняє убивства. Держава — це несправедливі війни, що призводять до підкорення й поневолення малосилих і дрібних народностей великими і могутніми націями. Держава завжди спирається на силу і ставить її над усе; являючи собою втілення сили, вона вимагає від усіх схилитися перед нею.

Та чи справді держава створена та існує для того, щоб гнітити, мучити й визискувати поодинокі особистість? Чи справді перелічені вище такі відомі нам риси державного життя є суттєвою і невід'ємною її прикметою? Ми повинні щонайрішучіше відповісти негативно на ці питання. Насправді все культурне людство живе в державних спільностях. Культурна людина і держава — це два поняття, що навзаєм доповнюють одна одну. Зрозуміло, що люди створюють, оберігають і боронять свої держави не для взаємної наруги, гноблення та винищення. Інакше держави давно порозпадалися б і припинили своє існування. Ніколи держава не могла довго існувати тільки насильством і гнобленням. Наставала доба реформ, і держава виходила на широку дорогу здійснення своїх справжніх завдань та істинних цілей.

У чому ж, однак, справжні завдання та істинні цілі держави? Вони, на нашу думку, полягають у здійсненні солідарних інтересів людей. За допомогою держави здійснюється те, що потрібне, дороге та цінне всім людям. Що сутність держави справді у відстоюванні солідарних інтересів людей, дається ознаки навіть в ухилах держави від її істинних цілей. Загальне добро — ось та формула, що в ній стисло виражено завдання та цілі держави. Сприяючи зростанню солідарності між людьми, держава ошляхетнює і підносить людину. Вона дає їй змогу розвивати кращі сторони своєї природи і здійснювати ідеальні цілі. У цій ролі ошляхетнення та піднесення людини і полягає істинна сутність й ідеальна природа держави.

Наук. кер.- Сінченко Ю.П., ст. викладач кафедри права